

ҮШ КОСМОС КОРАБЛИ БӨЛҮК УЖУДУУШКУНДА

БҮГҮ ЧУРТАРЫНЫҢ ПРОЛЕТАРИЯЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда
үлдүлүктүгү

1969 ч.
ОКТАБЬР
14
ВТОРНИК
№ 242 (8088)

Өрттө 2 көп.

СЭТА-ның дыңнады

«Союз» корабльдериниң эртем-техниктиг шинчилелдериниң болгаш шенелделериниң төлөвиттинген программазын күүседирин үргүлчүлүшү. 1969 чылдың октябрь 12-де Москваның-биле 13 шак 45 минутта Совет Эвилелинге ийги «Союз-7» космос кораблин салып үндүргөн.

Космос кораблин экипажы: командир подполковник Анатолий Васильевич ФИЛИПЧЕНКО, борт-инженер Владислав Николаевич ВОЛКОВ, инженер-шпицлекчи подполковник Виктор Васильевич ГОРБАТКО.

Кораблдин командири эш Филипченконун дыннатканын өзүгээр алырга, орбитага үнериниң участогун эртемчиге чөгүмчальг болган. Космонавтар-ның шуптузунун байдалы эки. Кораблдин системалары чөгүмчальг ажылдап чоруур.

СЭТА-ның дыңнады

Бөгүн, 1969 чылдың октябрь 13-те, Москваның-биле 13 шак 29 минута турда башкарылгалыг ужу-дуушкуннарын нити программасыга дүүштүр Черни долгандыр орбитага «Союз-8» дээр үшкү совет космос кораблин салып үндүргөн.

Космос кораблин кораблдин командири, Совет Эвилелиниң Маадыры, ССРЭ-нин ужудушкун-космонав полковник Владимир Александрович Шата-лов, борт-инженер, Совет Эвилелиниң Маадыры, ССРЭ-нин ужудушкун-космонавты, техниктиг эртем-нериниң кандидаты Алексей Станиславович Елисеев составтыг экипаж башкарып чоруур, олар бо чыл-дың январьда «Союз-4» болгаш «Союз-5» корабль-дериниң ужудушкунуна киришкен.

Бөлүк ужудушкунунун үзүндө элээн хөй чуту-ла эртем-техниктиг сорулгалары күүседирин, оон иштинде:

— калбак программа өзүгээр Чер чоогунун кос-мос делгеминге комплекстиг эртем шинчилелдерин хари угда чоруурлар;

— хари угда үш космос кораблин бөлүк ужу-

ОРБИТАДА — „СОЮЗ-7“

«Союз-7» космос корабли Чер чоогунун космос делгеминге эртем-техниктиг шенелделерин болгаш шинчилелдерин чорудар сорулгалыг, малагыя:

— орбитага таарыштырылг ужудушкуннарын кылыр;

«Союз-6» болгаш «Союз-7» космос корабльдериниң бөлүгүшкен ужудушкунуна ужудушкун хайгааралдарын кады кылыр;

— дээр эртемчелерин болгаш Чер горизонт-зун хайгаарар, сылдыстарын чөгүм чырын то-ларгайлаар. Хүнүн тургузар чырымдагызын хем-чээр болгаш өске-даа эртем шенелделерин кылыр;

«Союз-6» болгаш «Союз-7» корабльдериниң эки-пажтары боттарының аразына ийи талаалыг радио-харылааны тургузуп алган.

ОРБИТАДА — „СОЮЗ-8“

дуушкунун башкарынын нарын системанын ажылдап кылыры;

— башкарылгалыг космос системанын ажылдап кылырын чамдык айтырылгын шиттирлээр сорулга-биле корабльдерини демниг маневрлерин боттандырып көрдүнгөн.

Ужудушкун-космонавт эш Шаталов космонавтар тергини эки байдалдыг чоруурун иштеткен.

Үш кораблдин экипажтарының аразында иде-гелдиг радиохарылаа тургустунган.

Чеди ужудушкун-космонавтыг, башкарылгалыг үш кораблдин бөлүк ужудушкунун Чер чоогунун ор-битага бир-ле дугаарында боттандырып турары бо.

Эртем-техниктиг шенелделерин болгаш шинчи-лелдерин төлөвиттинген программасы Чер чоогунун космос делгеминиң дугайында чаа медээлерин берип, космос техниказын сайзырангайыда-рынга, ону эртем болгаш улус ажыл-агый соруга-ларына ажыглаарына идиг бээр.

СЭТА-ның дыңнады

Айыңадылары

Черни долгандыр ужудуш-кун кылырын орбитага октябрь 12-де салып үндүргөн «Союз-7» космос кораблин Мос-кваның-биле 16 шак 33 ми-нутта ийи долгандыр ужу-душкуну кылган.

Ону салып үндүргөниң хемчээлдери:

— Чер кырында эң ыраа-ры (апогейинге) — 226 кило-метр;

— Чер кырын эң чок до-лганыры (перигейинге) — 207 километр;

— орбитага ийленчээ — 51,7 градус;

Черни долгандыр үеги 88,6 минута;

Бичаң «Союз-6» кораблдин орбита байдалы мындаг тур-ган:

— Чер кырында эң ыраа-ры (апогейинге) — 230 кило-метр;

— Чер кырын эң чок до-лганыры (перигейинге) — 194 километр;

— орбитага ийленчээ — 51,7 градус;

— Черни долгандыр үеги 88,6 минута.

Экипаж корабльде тургус-кан системаларын техниктиг байдалын малайлап алган соонда кораблдин иштетээр болган хол-биле угаар та-лазы-биле программа өзүгээр ажылдаары кылган.

«Союз-6» болгаш «Союз-7» корабльдериниң командирлериниң дыплатканын өзүгээр алырга, бүгү системалар чөгүмчальг ажылдап чоруур. Инженер-шпицлекчи В. В. Горбатко биле борт-инженер Н. В. Волков иллюминаторлар кырының микрометрага элэ-нип шалыңдор дош олар-ның кырын шипчип көргөн. Чер кырын база хайгаарар көргөн, оон соонда медицина шипчилелдерин кылган.

«Союз-6» космос корабли-ниң экипажы бөлүгүшкен ужудушкун кылырын программасын өзүгээр ажыл-дагышкан. Кораблдин коман-дир Г. С. Шонин кораблдин автоматтыг башкарыла сис-темасына баштайгы бары-лаа болур демделелерин кылып берген, шакты кыл-ган. Борт-инженер В. Н. Ку-басов кабиндалаң чер кырын чуртка тырттырган: алаа Каспий далайың эрик бара-ны, Волга улу, элим дөвө-көзлөрү база планетаның бу-дун шымы көзүгөн.

Космонавтарын шуптузу-нун калымын байлаа эки. Оразаларда амьдарат халы-рылаагы системалары ажылдарына таарычальг байдалы тургузуп берип ту-рар. Кораблдин биле Чер аразына доктаамал радиоха-рылааны түдүп турар.

Космос корабльдериниң кат-тышкан ужудушкуну үргү-чүлүшкөн.

Октябрь 13-те Москваның-биле 10 шак 20 минута үеги-ге чедир «Союз-6» космос ко-раблдин Черни долгандыр үеги-ге дескинниги, а «Союз-7» он дөрт дескинниги кылган.

Программага дүүштүр кос-мос корабльдериниң портун-дан радиотеледаныштыла-лары кылган.

Телеметриктиг каналдар-биле алдынган медицина ме-дээлдери, а оо кылган «Союз-6» болгаш «Союз-7» космос ко-рабльдериниң экипажтар ке-жигириңиң уду-лелер кылган контролунун түндө-лөр бүгү космонавтар космос-ка ужудушкун факторларын-ның комплекстиг салдарын эки эрттирип, көчүтү ажыл-дар чоруурун көргүзүп турар. Космос корабльдериниң бө-лүк ужудушкуну үргүчү-лөп турар.

УЛУТ БАЗЫМ
Совет улус космосту- шен-гөдип алдыр-биле улут ба-зымын кылдып, «Союз-6», «Со-юз-7», «Союз-8» космос ко-рабльдерин салып үндүргөн. Эртем-техниктиг чаа шипчи-лелдерин кылып үш кораб-лдин улаштыр салып үндү-ргөн онза өөрүчүгү болуш-кун-дур.

Бистин эрес-диди космо-навтарыны соругаагы че-дидишкуну күүсеткен, ме-д-дичалыг чанын көлгөр-күзүлгөн.

Д. МОНГУШ,
физиология эртемчигиниң
кандидаты.

БАЙЫРЛЫГ
ТЕЛЕГРАММАЛАР

Совет Тываның 25 чыл ою-нуң байырылгын таарыштыр Совет Эвилелиниң Коммунист-тик партиязын Тыва обко-мунга, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумун, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң адресинге:

ВКСМ Тен Комитетиниң, ССРЭ-ниң өңүт металл база автомобиль транспортуна болгаш чаагалыг оруктар ин-женерлериниң, РСФСР-ниң Кургандың, СЭКП-ниң Амур обкомунда болгаш об-лустукта, мурнула Тывага партия, совет органнага ажылдап чораан эштерден бай-ырыг телеграммалар кылган.

Коммунизм тургузушкун-га күш-ажалын чедип-кылырын, аас-кежиги, кадык чаагал чуртталгын бистин республиканын амыччы чо-нарныга күзүң чыгыг өстөр ол телеграммаларда алер-тинген.

Совет космонавтар Шонин Георгий Степанович (сологай талазында) биле Кубасов Валерий Николаевич. В. ЧЕРЕДИНЦЕВИН ФОТОЗУ. (СЭТА).

СЭТА-НЫҢ ДЫҢНАДЫГЛАРЫ

„Союз-6“ ужудушкунунун ийги хүнүнүн эртем-техниктиг программазын күүсеткен

«Союз-6» космос корабли октябрь 12-де Черни 13 катан долгандыр ужу-турган. Совет Эвилелиниң Бирокм Чоон чүтө хемчээлчини кылыр черлериниң радиокес-түүшкүн зоназында кирип келген.

Экипажтын удууру 8 шак хире үе дү-ругула үргүлчүлөп келген болгаш космо-навтар эки дыптанган алган деп, корабль командири эш Шонин радиохарылаа-жымын үзүндө дыптанган. Олар удаан соонда күш-кузурга кылыр комп-лексини күүсеткен. Космоска күш-куз-ура кылыр мурунда болган оон соонда космонавтар бот-ботун медицина талаа-мын хылашкан.

Оон соонда эштер Шонин биле Кубасов эртем чегинген, корабль системалары-ның байдалын хылаш, космоска ужу-душкунун ийги хүнүнүн программасын өзүгээр шенелде, хайгааралдар кы-лып эгелген.

«Союз-6» корабль-биле радиохарылаа доктаамал.

«Союз-6» космос корабли октябрь 12-де Москваның-биле 10 шак 39 минутта Чер-ни он дөрт долгандыр ужалын дооскан. Ужудушкунун ийги хүнүнүн про-граммасы чедипшиңниг күүсеткенин тур-деп, эртемчиг радиохарылаа-жымын ужу-душкуну-космонавт Шонин дыптанган. Космонавтар автономуг ужудушкун ар-галарын шуптузлап ажылдадыр үргү-чүлөп чораан. Корабль командири ужу-душкун кылырына таарыштыр шип-чин

алдынган дээр эртемчелеринче угаандыр кораблдин хол-биле ажылдадыр сис-темаларың дуулам-биле чигелелдерин.

Борт-инженер Кубасов чогур сылды-старын айы-биле болгаш хемчээлчини түгелдерин өзүгээр кораблдин чораан черин, оон орбитага ийги байдалы тод-аргайлап, корабльде ужудушкун херексе-лдериниң дуулам-биле чигелелдерин хем-чээлчинерин кылган.

Ийи космонавтыг органини деңиз чок алаар байдалга шалыктын таарышкан деп чүвени ужудушкунун баштайгы хонуу-нун дүругула алдынган, медицинаның телеметрия метрлерин көргүскөн. Чүрек согары биле тыныштың, хан башы-кымын хемчээ, электрокардиограмма, сейсмограмма физиология нормалары-биле дүгүчү турар. Чигелелдерге, Черни ба-птай долгандыр ужудушкун кылырда Шонинниң чүрөңиң согары минутта 60, Кубасовту 90 болган. Дөрт долгандыр ужу-п чорла, чүрек согары түс-тузунда ми-нутта 64 болган 69, удул турда минутта 50 — 60 болган. Космонавтарын кыдымын-ниң байдалы эки.

Телеметрия метрлерин өзүгээр алырга, кабиндала болган орбита эрөөндө байдал чөгүмчальг: температура — 21 градус чы-лыг, агаар башыкыны мөңгүн суу кут-кан хоолойыгына 775 миллиметр болу-ру-биле деп, ол-шак 48 хуу хире.

Космонавт Шонин биле Кубасов ужу-душкун программасын өзүгээр ажылда-гышкан.

Октябрь 12-де Москваның-биле 21 шак-та «Союз-6» космос корабли Черни 21 до-лгандыр, а «Союз-7» космос корабли — беш долгандыр ужудушкун кылган. Кораб-льдерини командири эштер Шонин биле Филипченконун дыптанканын өзүгээр алырга, каттышкан ужудушкун про-граммасына кирип улу хемчээлдиг ажылдар хүн дүругула күүсеткенин. Экипажтар хол-биле чигелелдериниң, долгандык, орбитага таарыштырылг ужу-душкуннарын кылыр ажылдарын, Чер кырын шипчелээр болгаш өске-даа шенелделерин кылган.

Совет Эвилелиниң деңизериниң кыры-биле «Союз-6» болгаш «Союз-7» космос корабльдериниң ужул эртин турган үеги-де телевизия репортажтары дамчыдып турган. Г. С. Шонин, А. В. Филипченко телевидение көрүкүлери корабльдерини экипаж кеңигүнери-биле тааныштырган.

„Союз-8“ кораблдин командири эш В. А. Шаталовтун ужудушкун мурнунда медеглели

Эртем өңүткөр! Ам космоста ийи совет ко-рабл, бистин эрес-мадырдыг беш космонавтымыс чоруу-тур. Каш минута болгаш «Со-юз-8» корабль ужудушкун «Союз-7» дээр үш кораблдин бөлүк ужудушкуну космос делгеминге элээн каш эртем-техниктиг шенелделерин чорудар арганы бээр.

Бо ужудушкуну улут өбөлгө — бистин партия-мыстың база амыччыларын болгаш тараачыларын деле-

гейде баштайгы күрүнеиниң үндүлгөнчигин Владимир Ильич Ленинниң төртүтүгөн хүнүндө бээр 100 чыл болу-рунга тураскалдып турар бис.

«Союз» корабль бистин экипажымыс бөгүтүзү-биле ам ийи удаа космоска көдүрү-рү ол, мычтанган ужудуш-куну чедипшиңниг доос-турунга чигинмейн турар бис.

«Союз-6», «Союз-7» болгаш «Союз-8» корабльдерини эки-пажтарының мурнундан Те-

рөөн чуртун хүндүлүг болгаш харымсалгалыг даалганы тергини эки күүседир бис дээрин бүгү совет улуска бү-гүлөп тур бис.

Биске көргүскөн бедик ал-дары дээр Ленинни Тен Ком-итетке болгаш төрөөн чааа-мыска ийи-биле өөрүп төт-түргөнниң ийи-биле алергейлен тур бис.

Байырыг! Бистин Черни-ке ужурашкыже чедир, эш-тер!

О. НАМДАРАА,
Тыва АССР-ниң улусун аргын.

Совет космонавтар (сологай талазында оң та-лазынче) Филипченко Анатолий Васильевич, Волков

Владислав Николаевич болгаш Горбатко Виктор Васильевич. В. ЧЕРЕДИНЦЕВИН ФОТОЗУ. (СЭТА).

„Союз-7“ кораблдин командири эш А. В. Филипченконун ужудушкун мурнунда медеглели

Эртем өңүткөр! Бистин эртемчелеринче бистин эртемчелер Шонин биле Кубасовту үзүп болгаш бис, а бөгүн «Союз-7» кораб-льде Октабрың делгеминге боттарымыс ужула үшөр деп тур бис.

Бистин чуртувус космос делгемин шипчилелерин болгаш шинчилелдерин алдын дараалаштыр, план өзүгээр чорудуп ту-рушкуну башкарынын нарын системанын ажылдап кылыры.

Ужурашкыже чедир!

Бүгүрелди көргүскени дөш бистин партиямыстың Тен Комитетинде болгаш бистин чааа-мыска ийи-биле өөрүп чедипшиңниг бистин мурнувус салдым сорулгаларын күүседир дөш бүгү күжүвүстү болгаш били-кни башкарыны бугүрелди тур бис.

Подполковник Анатолий Васильевич ФИЛИПЧЕНКО

Анатолий Васильевич Фи-липченко 1928 чылдың фев-раль 26-да Воронеж обла-стын Давыдовка суурунга төртүтү-ген.

Анатолий 1942 чылда Остро-гожск хоорайга чеди чыл шко-лазын дооскан. Ол 1943 чыл-да заводка барып ажылдап берген, токар мергежилге өөренип алган болгаш Ленин-ки комсомолдун кеңигүнериге кирген.

Анатолий ужул чүүлге со-нуургалдыг чораанын ула-

мында шериг-агаар күштерин-ин Воронеж школазына кирген. 1947 чылда бышык билгитин аттестадан алган, шериг ужул чүүлүн Чугуевск училищениңге кир-ген болгаш ону көчүтү эки дооскан.

Анатолий Филипченко 1950 чылдан бээр Совет Армиянын ужул чүүл кезектеринге шер-иг албаан эрттирип келген.

1952 чылда А. В. Филипче-но Совет Эвилелиниң Комму-нист партиямын хураа-лы-

ниңге кирген, а 1961 чылда шериг-агаар академияны дашкаартан өөренип дооскан.

Анатолий Филипченко ко-смонавтар отрядына «Восток», «Восход» болгаш «Союз» ко-смос корабльдерин тукулуна чедир өөренип алган, ужу-душкун, медицина-биология бе-леткенин программанын бү-рүп күүсеткен. Ужудушкун-га Владимир Шаталовтун со-лукузу болурунга белеткен-ген.

Анатолий Васильевич өт-бү-лөтү — калдык. Елизавета Александровна биле ийи огу-бар: Александр 12 болгаш Игорь сес харлыг. Космонав-тың адамы — Василий Никола-евич, 1918 чылдан бээр СЭКП кеңигүнер, Совет эге-чиге дөш демисекип чораан, хөй чылдар дүругула партия ажылын кылып келген. Ала-чуртун Улут дайынына кир-жип чораан. 1955 чылда ме-чөөн, Авазы, Акулины Михай-ловна — пенсионер.

Владислав Николаевич ВОЛКОВ

Владислав Николаевич Вол-ков 1935 чылдың ноябрь 23-те Москва хоорайга төртүтүгөн.

Оон каш чораан чылдары ужул чүүл ишчилериниң өт-бүлениң эртен.

Владислав 1953 чылда, ор-тумак школа дооскан соонда, Москваның ужул чүүл инсти-тутунга кирген. Институтту

чедипшиңниг дооскан, кон-структор бюрозунга инженер-леп ажылдап берген.

В. Н. Волков 1965 чылда Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиямын хураа-лы-

Владислав Волков космо-навтар отрядына турган.

космоска ужудушкуннарын кы-лырына белеткениг чедипши-книг эртен, техниктиг бол-гаш медицина-биология шипча-ларын шипчүлөп көчүтү эки тууду эрттирген.

Владислав Николаевич ка-лайыг. Оон кадай, Людмила Александровна институт доос-кан соонда инженерлеп ажыл-

дап турар. Волковтарын огу Владимир 11 харлыг. Космо-навтын адамы, Николай Григорьевич — ужул чүүлүн инже-нер-конструктор. Авазы, Ольга Михайловна база ужул чүүлүн бугүрелде черлерин-ге хөй чылдар дүругула ажылдап келген.

Подполковник Виктор Васильевич ГОРБАТКО

Виктор Васильевич Горба-то 1934 чылдың декабрь 3-те Краснодар крайының Венди-Заря суурунга төртүтүгөн.

Оон каш чораан үеги Кубань-га эртен, алаа он бүгү өт-бүлө чурттап турган.

Виктор ортумак школа доос-кан соонда 1952 чылда баш-тайгы өөренилгенин шериг ужул чүүл школазына, оон

соонда чымын шериг ужул чүүлүн Батайск училище-лине кирген.

1956 чылда, училище доос-кан соонда, Совет Армиянын ужул чүүл кезектеринге шер-иг албаан эрттирип турган.

1959 чылда кезектин партия-органнамын В. В. Горба-току Совет Эвилелиниң Ком-

мунист партиямын хураа-лы-ке кирген.

Виктор Васильевич космо-навтар отрядына кирген у-дундан бээр космоска ужу-душкун кылырына чүгүлүг белеткенип келген. Е. В. Хрущевтун солукчуу болуп, улут белеткенип эртен.

В. В. Горбатко ажылдак-шаа шериг-агаар инженерле-

ривин Н. Е. Жуковский аттыг академияны дооскан.

Космонавтын ада-мал хоочу тараачылар. Авазы, Ма-рина Александровна пенси-онер, адамы мөчөөн. Горбатко-нуң кадымы, Валентина Па-вловна — эчки. Олар ийи уру-лут — Иринамыс 12 болгаш Ма-риамыс — 9 харлыг.

Өөрүп тур мен

«Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» корабль-дерин бөлүк ужудушкуннарына магадлап, совет техниканын улут чедипшиңниг бугу чогуу-биле кады өөрүп тур мен.

Сес урунун адамы мен, тыва оолдар, кыстар келер үегиң космонавтары болу

«СОЮЗ-6» БОЛГАШ «СОЮЗ-7» КОСМОС КОРАБЛЬДЕРИНДЕН ЧЕДИРГЕН БАЙЫР АЗИЯНЫҢ УЛУСТАРЫНГА

Азияны улуустарының экономика жогундагы болгон чактаамаарына чок догуулаан национал курулуштары

АКЫ-ДУҢМА ВЬЕТНАМНЫҢ УЛУЗУНГА

Австралиянын деңизкери-нин кыры-биле ужуу эртип-таан, австрали улусна чаагай

Космонавтар ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО.

Космонавтар ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО.

Космонавтар ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ ДЕЛЕГЕЙДЕ УЖУККАН МЕДЭЭ

БОНИН. (СЭТА). Барыш Германиянын ДНА парлагга агентилели Совет Эвилелине экипажы Георгий Шонин биле Валерий Кубасов ийи кезигуну «Союз-6» космос корабли салып уйдурген — космоска шылгааргай шенелде эгелзанын «Чачны» эгелзиг кылдыр тараткан.

Космос корабли салып уйдурген дугайнда медэни Барыш Германиянын радиостанциялары база дамыткан.

ПАРИЖ. (СЭТА). АНСА агентиле болгон Италиянын радиостанциялары ийи кезигуну «Союз-6» космос корабли салып уйдурген дугайнда медэни «Чачны» эгелзиг кылдыр дамыткан.

ПАРИЖ. (СЭТА). Совет Эвилелинин космоска чаа шенелдеи Франциянын бугу радиостанцияларынын дамыткар кол медэни болгон. Франс Пресс агентиле «Союз-6» космос корабли салып уйдурген дугайнда хой-хой догуу медэлери дамыткан.

«Космоска ам база орус киялдер чедо берген-дир. Космоска ол чаа ужуушкуну дугайнда бистин дамыткарларынын кышкылы уламчылаларынын кичээттеги дугайнда» — деп, Франциянын радиостанция диктору дугайында кыйгырган.

БЕЛГРАД. (СЭТА). Совет Эвилелине

«Союз-6» космос корабли салып уйдурген дугайнда медэни СЭТА-нын дугайындагы соон дарый удааанда Югославиянын радио, парлаггаздыга ТАИНОГ агентиле далаштык-биле таратып берген. Корабли дик экипажы эртем-техниктиг шилчелдер биле шенелдерини улуг программанын кууседир деп, дугайында демдэгел.

БЕРЛИН. (СЭТА). АДН агентиле СЭТА-нын дугайындагы барында боздурган, Совет Эвилелине космонавтарын «Союз-6» космос корабли салып уйдурген дугайында хой-хой дугайындагы хары угда шалыктын тараткан. Агентиле оон соон дарый ужуушкуну соруугаларынын болгон кораблидин техниктиг бугу-жуну дугайында медэ дамыткан.

Салып уйдургушкуну дугайында медэ ак-нок экраннага миллион-миллион корукчулерге сонургалдыг оорунгуч белек болгон. ГДР-нин радиостанция болгон телевидение боттарынын анаа дамыткарларынын сонаткан, чугула ол болушкуну дугайындагы дораан дугайында берген. Телевидение диктору ону «шылгааргай болушкуну» оон дугайын силерге хунедир дугайында бис дээ.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН ӨННУКТЕРИНДЕ

НАТМАНДУ. СЭТА-нын корреспондентиз А. Обединин дамыткан. Непал-совет пайырал каттамжылыктын чачында совет дээди өөредиге черлери дооскан студенттерин тургусканы, Совет Эвилелинин өннуктерини клубу В. И. Ленинни торуттунген хунууден бээр 100 чыл оон байырагында белекелдиги программанын бугулар октябрь 19-нун кезежиге ай бургузун «Ленин — кижиле болгон баштыкчы» деп темяга чугаалажышканын чортуткан.

Болууну бугу амилеринин болгон ажал-чорудуга-нын дугайында Ленин чонга бараан болуп чорал деп, сураттыг иппал чогалач болгон хой-инти ажалдажыш, эшпиге болгон байырагынын бугу-непал комитетинин кезигуну Байгунга Пресс Лангуа-аа чугаалаан, демдэгел. В. И. Ленинни угууга-аа белекелдиге бир дугаар кийиле-аа дараа, молчугул чок социалист куту-нени тургускан дээрлик ол оон мыйа демдэгел. совет тургускан үндөлөгичи оон-биле кижиле төрөлөгиче чырат-кылдыг келер үеке орукту айтты берген дээрлик неппал чогалач чугаалаан.

Неппал хой-интинин хой саныг төрөлөгичи кирип-кен ол чугаалажышканын түнелде делегей прола-ридынын баштыкчыга хобаштырган документалдыг кино-фильм көргөнгөн.

Чөвүлелдин сессиясында

БЕРЛИН. (СЭТА). Тайбын-нын Бугу-делегей Чөвүлел-нин президиумуну чөвүлел-нин сессиясы Берлинге бол-ган.

Тайбын дээш бугу-делегей шимчээшкенин көскү та-лаалекчилери оон ажилыга

киришкен. АДН агентиле диниатканын бугулар азыра, бугу делегейге тайбын дээш, империализмге удуу демсел-ди улам ынай калбаргынын чугула айтырлары болгон анаа холбаштыр туруп келер соруугаларын сессияга чуга-лашкан.

Байдал нарыыдаан

ПНОМЕНЬ. (СЭТА). Кам-бодиянын бурин эргезиш амер-ик-сайгон шериглер үрөп уламчылалашкан. Прейвент дээр кизыгаар момула байдал сөөлгү үеде чиди-биле на-рыыдаан деп, Кхмер Пресс агентиле диниаткан. Ок-тябрьн эгелзиде бээр анаа алаан кыш шыгыны үскү-жигиштерин болгон, оон үе-зинде америк самолёттар бол-ган вертолёттар «мунуу-ыштан партизандарын итес-тир» дээр сорууга-биле Кам-бодиянын алаар дегемиче шургуу киргалган турган. Чи-жю, октябрь 8-да америк ав-ды вертолёт ракеталар-биле Камбодиянын Кохкор дээр шериг танымалыг черин боттоглашкан. Вертолёттар-биле улаштыр Менонгын хем системалында холдиги чоруп турар америк-сайгон суднолар база боолалашканын кышкы турган. Араатанын ол үеде-лигичи түнелде камбоджа-аа шериг алаанынгалар балы-ластыр, чурталгааны чогу-тудугулар үрелген. Камбод-иянын камгалат күштери хар-мы боолалашканын биле ийи вертолётту алдаре аткан.

Бок овааланган

ЛОНДОН. (СЭТА). Лондон-дун кудумчуларында бок ова-лашкан. Илдил байдал бок аштакчыларынын ийи пеледа-да үрүлгүсү турар ажал-соксалдыктын түнел-де тургускан. Ажал-соксалдыктын ажал төлө-виги бейдери негеп турар. Бо үеде ажал соксалдык-ны Лондондун 32 районун 30-ин хаара туткан. Англия-нын элзэн хой хоорайлары-нын бок аштакчылары ийи-ри-биле эп-сеткил каттыш-тырылганын демдө кылдыр ажалдан соксалган. Ажал-соксалдыктын бугу чурт-ту хаара тудар мыйа чок дөд, лондон парлагга бижээ.

Полицейжи үүлгедиг

НЬО-ПОРТАН СЭТА-нын коор. А. ПОРОШИН мипча-дыр дамыткан. Вьетнама дайында удуу демселеш турар аштакчы-нын уурулалашканын илгер-гейлээр, чыккал демселеш ба-зар кылдыр Чымагоно нацио-нал гвардиянын шериглерин салып кирген.

Болушкуну октябрь 11-де кезээ Хеймаркет шөлө эгелзэн. Дайында удуу-ла-нышкын илгергейлериин киржичилери халдаанын, оларын черже ужуу октап, оон өскөдериин холданын, хууду тутулаш, демилгеп ул турганын Нью-Йорк теле-видение дикчилер кор-аалып алыр, полиция чык-каалганын тулуп эгелзэн. Баштай-аа Колумбия универ-ситетинин «Студенттер-де-мократтыг иппалде дээш» аныктар-организациянын саздыгынын удуушкуну Марк Рух туттурган.

Хеймаркет шөлө болгон ту-дуу хоруугалашканын хоорай-нын дүшкүрүргү байдалын ча-мылдыртыртына чаштычы от болу берген. Хой-хей де-вискөөргө чыккалганын биле полициянын аразыга

хал төгүшкуну эсгиргип алышканын хары угда эге-лей берген. Полицейлер хоорай ортузунга, Медисон аверие болгон Кларк стрит кудумчуларынын азынга анык кижилерин оона дараа аажылаан. «Чурум салгычла-ры» чыккал кылажынын кир-жичилерин кышкылар-биле соксалды берген. Анык ки-жилерге семс-шымын поли-цейчилерин халдаанын, оларын черже ужуу октап, оон өскөдериин холданын, хууду тутулаш, демилгеп ул турганын Нью-Йорк теле-видение дикчилер кор-аалып алыр, полиция чык-каалганын тулуп эгелзэн. Баштай-аа Колумбия универ-ситетинин «Студенттер-де-мократтыг иппалде дээш» аныктар-организациянын саздыгынын удуушкуну Марк Рух туттурган.

Хеймаркет шөлө болгон ту-дуу хоруугалашканын хоорай-нын дүшкүрүргү байдалын ча-мылдыртыртына чаштычы от болу берген. Хой-хей де-вискөөргө чыккалганын биле полициянын аразыга

ЧОННУҢ УЛУТ ӨӨРҮШКҮЗҮ ЭР-ХЕЙЛЕР!

«Союз-6» болгон «Союз-7» корабльдерин дузасы-биле эртем-техниктиг чаа шилчелдерин чорудуп турар совет космонавтар: Г. Шонин, В. Кубасов, А. Филиппченко, В. Волков, В. Горбатко. В. Шаталов, Е. Есеев оларын ужуушкуну куптары чечектелген Совет

Тываның 25 чыл оюнун байыр-ламы-биле холбашкан, ийи дамыр байырлаа, өөрүшкү болгон.

Алдарыг совет космонав-тарын Октагга дегемиче кымылтын ужуушкуну иде-гелдиг корабльдерин тургу-

тууларыг тудугуларын кырген узуу ээвиш эвес. Ол чорук бисти улам сорук кий-рип, улам шалыг темпиги акылдаарынче кыйгыртат тур-ар.

О. КАЛЗАН, дашчы, Тыва АССР-ни алдарыг тудугузуу.

МАГАЛЫГ-ДЫР!

Совет Тываның 25 чыл оюн байырлап эрттирген бо хун-перде мен ийи дамыр өөрүшкуну медереп билип тур-мен. Оон бирээш бола, бисти-тиг тыва республикамын 25 чыл дугуулаа совет улус-дун улуг ө-бүлениге таыт-саксым кылдыр чечектеп, салыраалынын түнелди ун-дурч, бугурун улуу икисис-

тиг магалын көрүп, эртен оорусуе хая көрүп турары-мы-тыр. А ийиниз бола, «Союз-6» болгон «Союз-7», «Союз-8» космос корабльдерин бистин чуртуушкуну ооктаргайе салып уйдурген өөрүшкү-биле дыңаап турарымы-тыр.

Мен 79 харлыг пенсонер кижиле мен. Бистин амдыра-

лымын сайыраанын, бисти-тиг чуртуушкуну бугу-ле чүве-ни кижиле чаагай чоругаа кылып турарын ботум на-раам-биле көргөп, анаа чор-гааралыг олулар-дыр мен.

ДОГГАР САДЫЖЫ, Чоюн-Хемчик районун «Большевист» совхозта пенсонер.

СОРУУ КИИРДИ

Космоска «Союз-6», «Союз-7» болгон «Союз-8» корабль-дер ужуушкуну совет эртем, техниканын чалып-кычкан чаа чедиргиини көргүзү-дүр. Орта чоргаар-лашмай, өөрүвейи, чүге чор-

гаараларын, өөрүр боор. Ол мен улам кыш-аажыч со-рук кириди. Тываның аар улетурунун баштыгызы — Ак-Довурак хоорай чараш, кө-рүшкү болгон бердиген

план доктаамал ажыр куусет-тиг тургун дээш ажил-дар бис.

С. КАРА-ООД, Тыва АССР-ни алдарыг тудугузуу.

СЕССИЯГА-КЫШТАГЛАШКЫН АЙТЫРЫ

Бо хунперде «Наймрал» сов-хозтун малчынын кышта-лажында белекел талазы-биле хой кемчелерин ап тур-ар. Чоокта чаа мыйа көрө Советтин сессиясында совхоз-тун Урбун болгон Кара-Тал сабырларынын эргесчилерин бо айтыр талазы-биле илеткелдерин чугаалажып көргөн. Салбарларын хойла-ры 40 аягы чеге кыштар. Сөөлгү үеде чедир кыштар-нын хой нурууу кыштарын-га белек. Мал кемчелерин белекелди эртен чыдап ир-к-та эки болгон ону ам-даа белек-теп турар. Ичинганга бо чыдап мал кыштагалашкы-нын организацион, чедир-кишпиги эртеринин бугу арталар бар.

Көрө Советтин депутаттары бо талазы-биле кылдынын тур-ар чүдүдери айтылган, шилчелдештирер айтыр-ларже, чедирини уузула-рычче кол кичээттеги сал-ган. Кара-Талда бозаа кыш-аа ам-даа белек эвес. Ону бус-биле чыдап кылдыр чар-гытына холбаштыр бугу некачаларын ап нааган, ол калжага одалга система-ны кылдырыда саздарынын айымын туруп келген. Урбун фермазын иллек калжазын-да шала чок. Илде бозаалар-га самап калжа багай. Чам-

дык саанчыларын чурттаар бажычы чок, кыштагалар-жо көрө хойжулар бажычарын ажилгаар ботат турар.

Мал кемчелерин бустап белек-ки бээрини ажилтын бил-дирип, ичинганга Кара-Талда оон эки организацион турда, Урбунда оон шимчелдештир. Салбарларын каймакка-даа мал кемчелерин чыл баланын ам-даа кылды албаан.

Кара-Тал фермазында малга дөжөөр өдөктин айтыры бер-гедөө, ам-даа 600 тонна өдөк анаа хергелдештир. Ичинган-га чашпа-даа чыдап турган, бо талазы-биле байдалды эди аларын депутаттар айтып турган. Бо салбарда чарба аймаан өскө черлерден ап тур-ар, ону оон ботунда белек-көөрн организацион.

Малчыларын амдырал хандырганын дугайында сагым салышканын күштел-дир ужуушкуну дээрин санап бергендер оонаа демдэгел турган. Чыкка, Урбун сал-барында 7 сакманчиги өскө кыш-тар, оларын өскө эки белек-тектеттир. Хойжуларын Сартол бригаданын мырнын 11 кодагы сакманчиктер өскө кыштар.

Малчыларда септетини-аа чурттаага бажычарын ам-даа бар. Тудуг талазы-биле сал-барларже улуг кичээттеги

совхозтун дирекциянын сал-га чогурун депутаттар ча-гаалап турган. Дилгит мун-ралдары, шилчептес. Ам дил-ер ийи беши доозулган. Туушкуну чогуру өйдө чөтө белекелен албаан, чачыс-ла Кара-Талга 2 муң аягы туу-бу херек.

Мал кыштагалашканын-га белекелдиги дүрөс дозар талазы-биле алыр кемчелер-нин сессиянын киржичилери гогайгай айткан. Кыштар-ларже мал кемчелерини соор-тулгезин ноябрь 1-ге чедир, а бугу септелгени—октябрь 15-ке чедир дозарын сессия шимчелдештир. Шанактар, трак-торлар, шапактарын, далай-ларын амдан-на белек кылды алдыр. Мал аарымга удуу де-миселди күштелдирер төлөдө, мал өмчелери кодагыраа тус-кай график бугулар барып ту-рарын чуртумчудар.

Депутаттар адалыг сөөлү-дө, калдыр айтырларына оона кичээттеги салып турган. Эртен чыдап тургалашкы-нда алыра, мал ажилыга турган, салгыла-чуртум тээр, малдын калдырганын эки организацион таваргалар тургулаан. Ичинганга хойжу-ларын, саанчыларын ийи шилчелдештир оона кичээттеги салып.

С. САЛЧАК.

ЖЕНЕВА. «Швейцария-ССР» нингиз В. И. Ленинни торуттунген хунууден бээр 100 чыл оонун байырагында улуу белекелдиги кы-лып турар. Ленинни амды-рамын болгон ажал-чору-

дугаанын дугайында илгер-гейлээр, лекцияларын орга-низацион ужуушкуну баш-тыкчынын дугайында де-легей фото-делегейи бол-

УЛУСТАРЫНЧЫ ДЕЛЕГЕЙ ШУУЛГАНЫНДА

КНО-нун Кол Ассамблея-нын 24-нун сессиясында ажал хуну угулгуч бир дөмөй эгел-дэр. Даргалакчынын олуду-дан назм дөгү берген, афри-ка хеп кеткен херожен кижиле туруп келген, маска-биле согула кылашкан медээлери оонаа «Кол Ассамблеянын элзегел хуралынын ажил-тыгынын чараларын». Сос бээр-дир дөд сестер Кол Ассамблеянын хуралдар за-дыга диниалып келер.

Ол кижини Либериянын даштыкы херектер министр-ини ораалакчынд Илджин Брукс дээр. Ону наш чыдап мунуунда Согуу Коронония штаттын Роли хоорайында «чугула ак кемчелерге» дээш кафеге кырылган. Илчаарда ол негр университетини хун-дугула аалжыш ботон, анаа чедо берген.

Илджин Брукс КНО-нун Кол Ассамблеянын 24-нун сессиясында даргалакчы чы-гыш ун-биле сойган чорук 24 чыл мунуунда тургусканга уезиде бээр КНО-га болгон улуу өскөдериин херечче-лиг турар. Илчаарда КНО-га 50 куруне бактаган, оларын иштанде африка куруне чугула дөрт турган. Ам Каттишкан Нааидлар Организационун 126 кезигушкуну туктары Кол Ассамблеянын хуралдар за-дыгы диниалып кинешит тур-ар. Африканын 41 чурту КНО-нун кезигуну болгон. Ам Азиянын, Африканын болгон Латин Американын чурттары КНО-да хой нуруу боор турар.

КНО-да база бир эи саздарыг ажап-дукаага африка куру-ненин төлөзөкчиси сойган-нын делегейде куштерин чаа таарыштыр тургуулаанын ай-тым турар-дыр.

«Бис улам көвүдөн бис, мы-чанган биске эргежон чугула шимчелдерини хуушоп ады-рын чедип ап турарымыс хааи эвес» деп, хожуу орау чурт-тарыг төлөзөкчилери чугула-лап турар. Бак-ла чүве бо-ла, КНО-нун хой эки шимч-илерини куусеттиней артын турарында. Чыкка, колония чурттарга болгон улауштар хамаарышпас чорукту тым-сыр дугайында Декларациян кылдырышкан чедир чөтө куусет-тиг болгон. Ботуну эмирин бол-гон өскө-даа өмзөкчилерини-аа деткичелерге далаан Чөвүлелдин 1967 чылдын ноябрь 22-де резолюцияны боттадырыныг мыйчага чед-ир сагышты-биле удуула-ныш турар. Ул резолюция өжөктөгөн араб девискөөр-лерден израил шериглерин ил-дирерин көрүп, Чоюку Чоюн чү-ке бугулу бижик тайбынын үндөлөгичини тургуула турар.

Язы-бур курулуштарын төлөзөкчилер КНО-нун тай-бынын деткичтерин ажал-чору-чепсө болдууларынын эргежон

жыл көр. Илчаала-даа ни-ти-политиктиг чугаалажыга чоруп турда Кол Ассамбле-янын илдеринде көдүргөн бугу айтырларга харыларын ол төлөзөкчелер берип турар деп чүвени ам беши чугаалап бо-лур. Төлөзөкчелер айтканын делегейде аймак чок чоругу хандыраанын программасын эжелеткен бугу девискөөр-лерден шеригтерин илдерин, национал-хосталгалыг шим-чээшкенин базар талазы-биле бугу кемчелерини соксал-дырып, бугу колония улауштар-га хамаарышпас чорукту тым-сырын көргөн.

Совет программанын мала-тын болгон боттуу төлөзөр-ленин хой нуруушкуну оң хань ботандырып болдурун.

Чаа совет саяалдыг поли-тиктиг ужуушкуну 1960 чылда Кол Ассамблеяга база совет төлөзөрленин саяалдыг кыргени болгон КНО-нун чугула документтеринин бирээш болу берген «Колония чурт-тарга болгон улауштарга хамаарышпас чорукту тым-сыр дугайында декларациянын ужуушкуну дег үнели дээрини ам беши хөрөм чок-ка меделген болур деп, Поли-шанын даштыкы херектер мин-истрин Ендриховский чугаа-лаан.

Наточу лагеринин төлөзөк-чилери беши совет илчана-тыны тоомча чок көрө ар-гын чок болгон. Ону база кижиле найтар чүве эселээр. Совет төлөзөрленин саяалдыг кыргеп айтырлары амдырал бо-ду-ла тургускан. Чогуна хар-мы девискөөрлери НАТО-нун штаб-квартирамын турар Бельгиянын даштыкы херек-тер министр Армель айыл чок чоруктун регионалдыг системаларын бугу кемчел-биле хожугуру даштыкы херек-тер мен деп меделген, ол сис-темаларын ужуушкуну совет саяалдыг айткан дээрин демдэгел. Азия коллектив-тиг аймак чок чоруктун сис-темазын тургуула дугайында совет саяалдыг улуу ужууш-куну КНО-нун илдеринин демдэгелерин эргежон чугу-лазын Бельгиянын төлөзөк-чилерини үнелеп көргөн база харантерилг.

Хожуу орау чурттарын төлөзөрленин совет саяалдары КНО-нун ажалын бидел-дир күүдүгү бырамы кыл-дыр көргөн. Ол дугайы Си-риянын төлөзөкчиси Томе до-даргай чугаалаан. Колониа-лизм болгон геологониз-мизм айтырларынын шимч-илерлер төлөдө КНО-ну бы-

жылгаар ужуушкуну. Илчанмас болза, колонизмизм күштер-ин болгон оларын элзеч-чилерини удуулажышканын улауштарын коллективтиг кү-зө-соруунга шалтыткан ма-гат чок деп, ол чугаалаан. Чо-гуна харын ол аймакты ба-рымдалашкан, бис делегейин аймак чок чоругу болгон тайбынын быжылаар тала-зы-биле Совет Эвилелинин са-наадынын аажок улуу то-лөттин көрүп турар бис деп, Томе меделген.

Илчип-политиктиг чугаала-жалганын түнелдери чуга-лаан турга сессиянын хун чурумунга алба бугу-биле кырылган-даа бол вьетнам ай-тырмын шыккан, мыдыг чугула айтырларын дугайын чугаала-алы барып болбас. КНО-нун кезигуну чурттарыг КНО-нун илдеринде боттарынын боталын тайылбырлаан 117 төлөзөкчиси Вьетнама далай шыккан. Бистин хунуушкуну-нун мыдыг чугула айтырмын меделген турган. Ол чуртан америк шериглерин илдер-дугайында негелдээр Кол Ассамблея оона чиди-биле диниалып турган.

Бо негелдештерин Ист-Ривер эрпите бидик бажымы каш улаа диниалып бис. Сессияга Каттишкан Штаттарын пре-

зиденти Никсонун чүве чугаалаан хунууде Вьетнама дайында удуулажышканын күчүлүг чыккаа КНО-нун бажымын дугайына болгон. Фолдар, кыстар, назм дөгү берген эр, херожен кижилер, чурттар — алау шургуу политиктиг эи алам-бур агымдар болгон улаагынын кышкыларын төлөзөкчелер. Студент аныктарын төлөзөкчилери, коммунистер, палифестер ол хун дайында удуу мунганын илдеринде чугула чугаалаан турганын көргөн бис. Олар лым-бур сестер-биле чүве чугаалаан, лым-бур боталдарын тайылбырлап турган, илчал-аа-лаа олар кол чугула тала-зы-биле чангыс аял болгон: АКШ-тын Вьетнама хангыг агрессияны дол-дораан соксалдыр ужуушкуну.

Назы дөгү берген херожен кижиле бистин карапаштары-ныста болгон блокоттарын-нысты көргөн, бугуу жуура-лыстерге чокуштал илди. Хол-биле ботон плакаты ол чугула алган болду. Илде «Мистер Никсон, бистин оол-дарымыз чур-чуртууга дол-дораан чоруту» деп бижик. Ол болза, «Тайбын дээш херо-женерин ажал соксалдык-кыны» орталдагынын база бир удуушкуну Пол Уайс

Ист-Ривер аралыда бидик шил бажыла ол орау дүтө чедир кылар. КНО күжөшкуну-нун амдырал-биле чүг-тап турар.

Г. ШИШКИН, (СЭТА-нын Нью-Йоркта тусуял корреспондентиз.)

